

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col·laborador: Ramon Fons i Vilardell

DIPUTACIÓ PROVISIONAL
DE LA
GENERALITAT DE CATALUNYA

La Diputació Provisional de la GENERALITAT DE CATALUNYA, en sessió del dia 16 del mes que som, acordà, per aclamació, declarar: "PRIMER.- Que en la seva qualitat de representació íntegra de Catalunya, segueix amb la màxima atenció els tràmits per l'aprovació de l'Estatut presentat al Parlament, confiant que aquest, amb un esperit democràtic, generós i de cordial convivència, exigit per la transcendència històrica d'aquests moments, respondrà als afans de tot Catalunya explicitament decidida i unànime a sostener l'Estatut de la seva llibertat dintre la República Espanyola: SEGON.- Que s'acordi comunicar a les Corts de la República, montària de Catalunya a l'Assemblea de la Generalitat ha vist la seva actuació en aquest aspecte essencial i saludar-la en senyal d'adhesió i encoratjament: TERCER.- Refermar a l'Honorável President de la Generalitat de Catalunya i al seu Consell, l'adhesió fervent de l'Assemblea i fer constar que veu en aquell l'encarnació dels anhels populars manifestats en l'Estatut."

El que tinc l'honor de comunicar-vos per a satisfacció vostra.

BARCELONA, 18 de gener de 1932.
EL PRESIDENT ACCIDENTAL.

GOVERN DE LA GENERALITAT
DE CATALUNYA

Departament de
Gobernació.

Nº 2459.

El Consell, en la seva reunió d'ahir, adoptà el següent acord:

"Són pregats els senyors Consellers Xirau, Comes, Pi Sunyer i Tarradellas, de traslladar-se a Madrid, per assistir a la constitució de la Comissió Mixta de traspàs de serveis que preveu l'article transitori de l'Estatut i per gestionar amb el Govern de la República totes aquelles disposicions i providències que considerin conduents a la més perfecta realització de l'alludit traspàs".

Em plau de comunicar-vos-ho per al vostre coneixement i als efectes que escaiguin.

Barcelona, Palau de la Generalitat, 29 de novembre de 1932.

EL PRESIDENT.

1 CONFIANÇA QUE LES CORTS APROVIN L'ESTATUT DE LA LLIBERTAT DE CATALUNYA

La Generalitat provisional de Catalunya (abril del 1931-setembre del 1932) designà una assemblea, que va encarregar a una ponència redactora l'elaboració de l'avantprojecte d'Estatut d'Autonomia. El text resultant havia de ser consultat en plebiscit a Catalunya i ratificat per les futures Corts constituents espanyoles. L'avantprojecte fou acabat el juny del 1931 i es conegué amb el nom d'Estatut de Núria, lloc on es redactà.

El document que observem, del gener del 1932, dels representants dels municipis (Diputació Provisional), dóna ple suport als negociadors catalans, en un moment de grans recels per part del govern central i de les Corts espanyoles respecte a l'Estatut, que va suposar una rebaixa substancial de l'Estatut de Núria, que havia estat aprovat pel poble de Catalunya en un plebiscit celebrat l'agost del 1931.

2 COMISSIÓ MIXTA DE TRASPASSOS DE SERVEIS ESTAT-GENERALITAT

Extracte de l'accord del Consell de Govern, del 29 de novembre del 1932, signat pel president Francesc Macià, pel qual es designa quatre consellers de la Generalitat per formar part de la Comissió Mixta de Traspassos de Serveis, que s'havia de constituir a Madrid tal com preveia l'Estatut de Catalunya aprovat feia dos mesos. Aquesta còpia és la que va rebre el conseller Antoni Xirau.

3 LLUÍS COMPANYS: "VIVA MÉXICO"

El setembre del 1937, el president Lluís Companys aprofita el viatge que fa a Mèxic el Comissariat de Propaganda de la Generalitat, per saludar el president d'aquell país, Lázaro Cárdenas. Cárdenas dirigí el país mexicà des del 1934 fins al 1940 i sempre va donar suport a la República espanyola, a més d'acollir els exiliats republicans després de la guerra, entre els quals nombrosos metges i escriptors catalans.

GENERALITAT DE CATALUNYA
PRESIDÈNCIA

Ciudadano General Lázaro CÁRDENAS
Presidente de los Estados Unidos de MÉXICO

El viaje a MEXICO del delegado del COMISARIADO DE PROPAGANDA DE LA GENERALIDAD DE CATALUÑA : Eusebio CARBO, es para mí una ocasión que me place mucho aprovechar para mandaros un saludo afectuoso y hacer constar mi agradecimiento al pueblo Mexicano que tan generosamente ayuda la causa de la República Española.

VIVE MEXICO !
Vive LA REPUBLICA ESPAÑOLA
Viva CATALUNYA !

Barcelona, 14 de Septiembre de 1937
EL PRESIDENTE DE LA GENERALIDAD DE
CATALUÑA

Lluís COMANYS

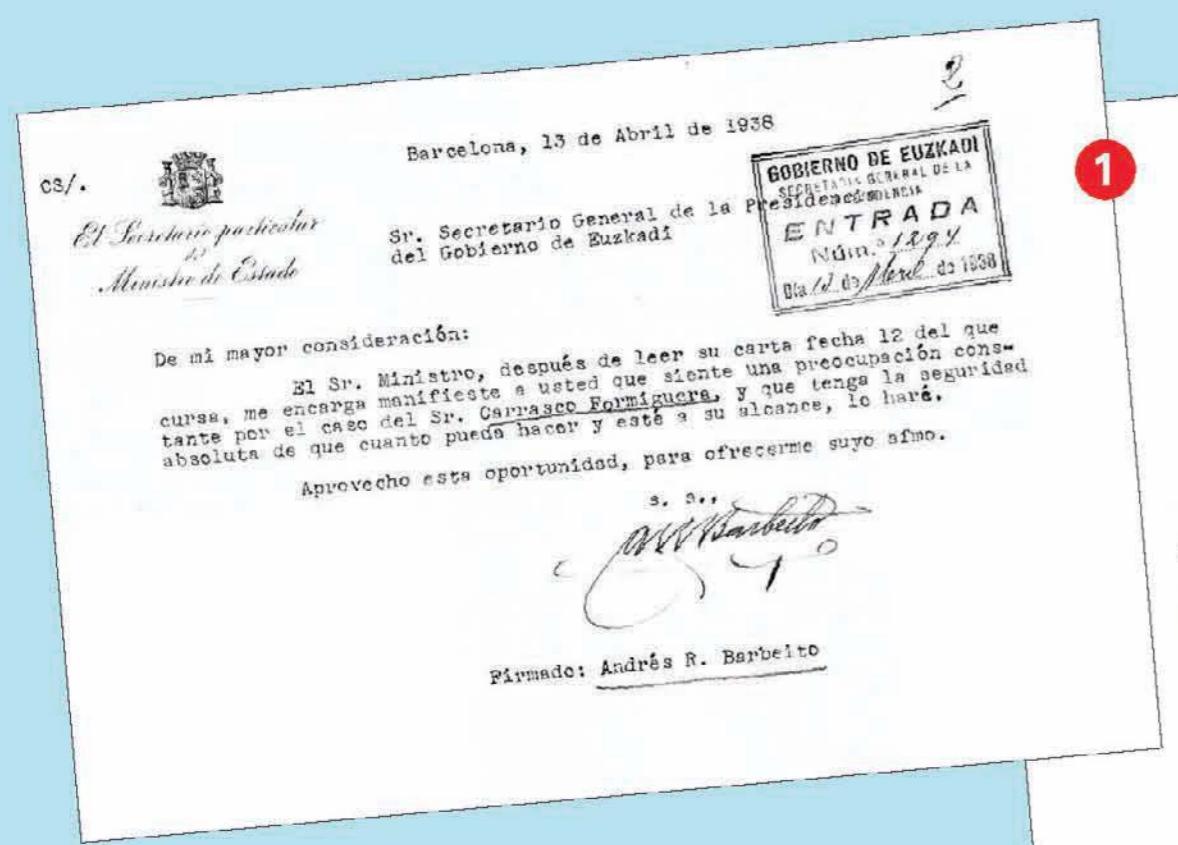
PAPERS D'ÀMBIT CATALÀ

Mostra de papers catalans espoliats

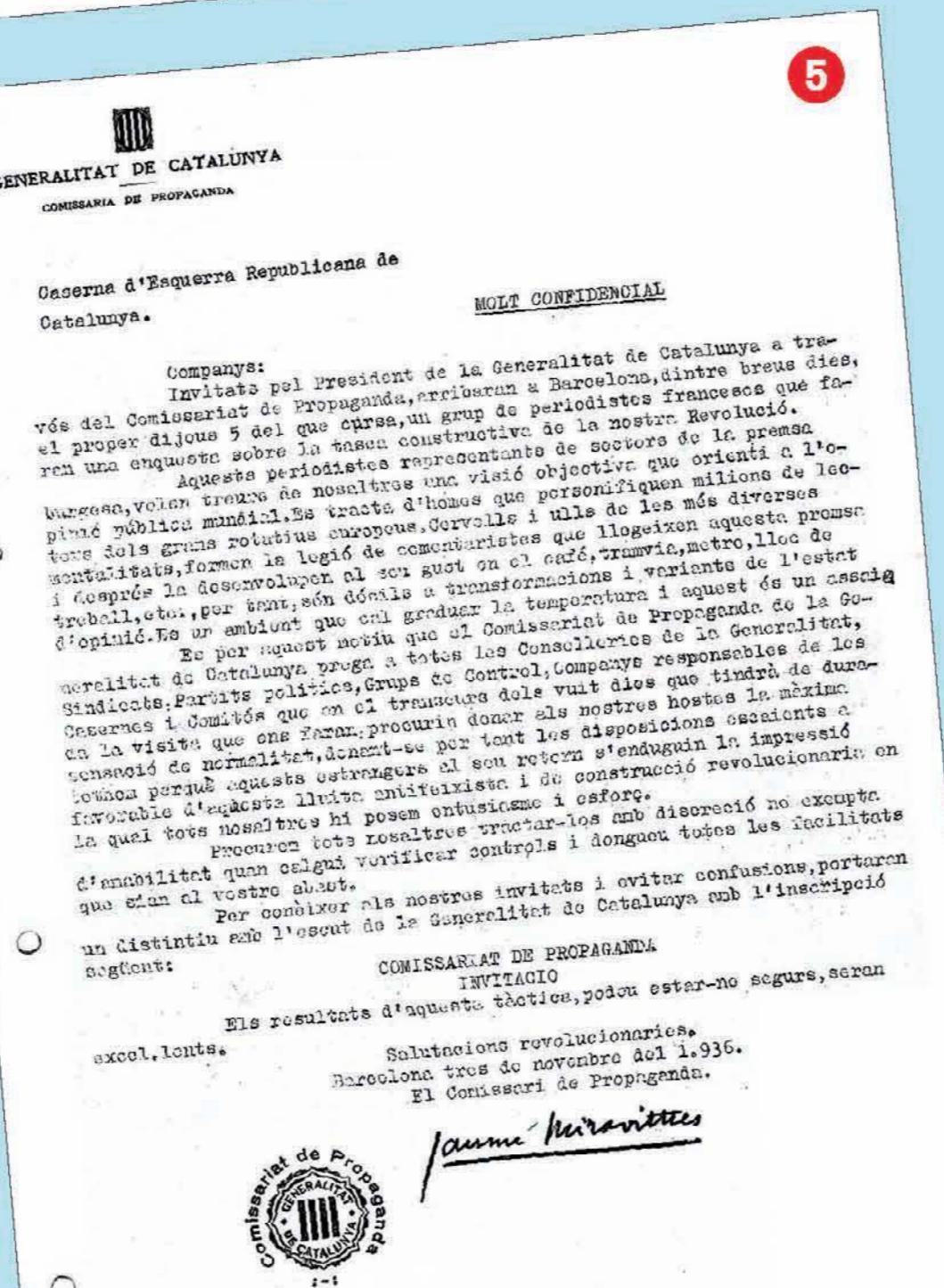
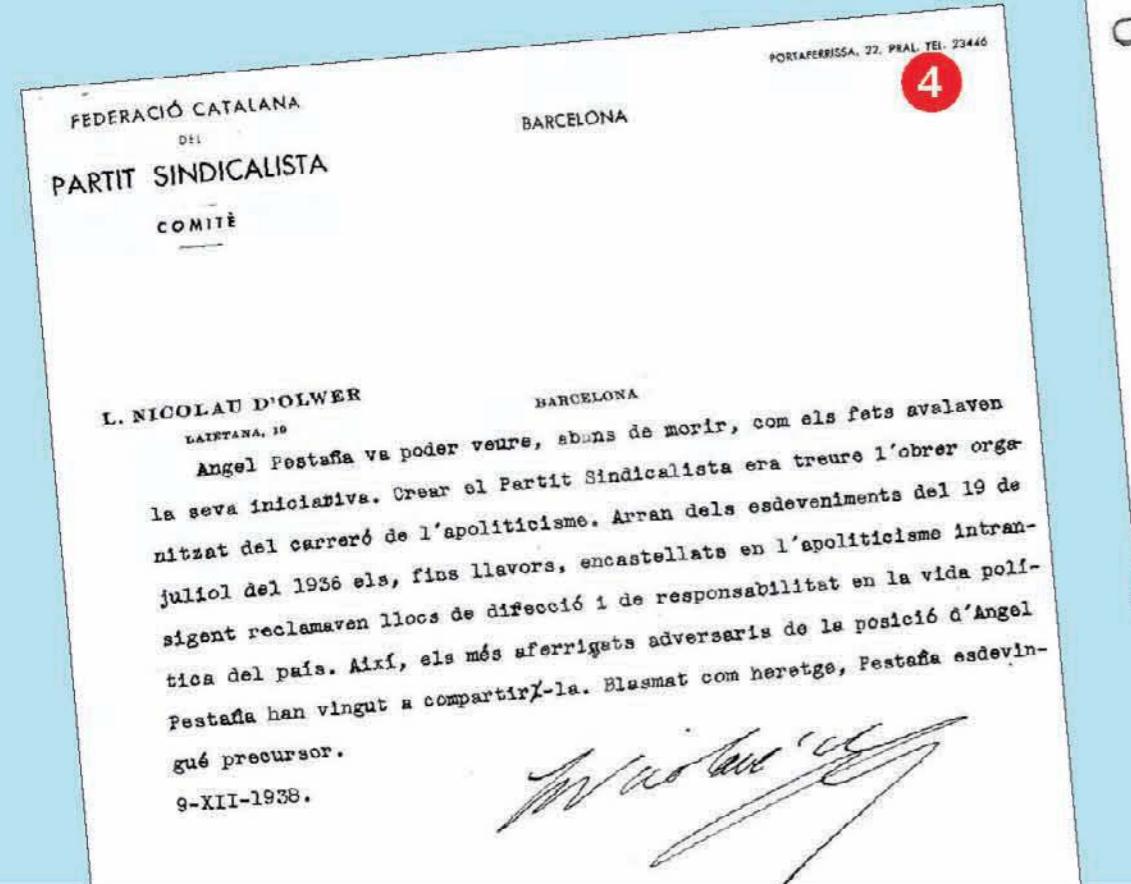
En aquest capítol i en el proper oferim un recull de documents trobats a l'Arxiu de Salamanca, la majoria dels quals escapen a la circumscripció estrictament manresana i/o de la Catalunya central.

Els documents seran exposats sense cap pretensió d'ordre cronològic ni de representativitat. La finalitat és fer notar als lectors i lectores, a

partir d'aquest mostreig de documents ampli i divers, que a l'Arxiu de Salamanca s'hi troben dipositats papers de temàtiques i procedències molt diferents i que són una font inesgotable d'investigacions futures, alhora que es fa imprescindible una correcta i exhaustiva catalogació de tota aquesta documentació.

1 CARRASCO I FORMIGUERA JA HAVIA ESTAT EXECUTAT PELS FRANQUISTES
Els dos documents, de l'abril del 1938, mostren la correspondència entre el govern basc i el govern central de la República respecte a la figura de Carrasco i Formiguera. Manuel Carrasco i Formiguera, fundador d'Unió Democràtica de Catalunya, fou nomenat en plena guerra delegat comercial del govern català al País Basc. Aquí veiem, d'una banda, la carta en què el govern basc demana la intervenció del ministre d'Estat, Julio Álvarez del Vayo, per tal de salvar Carrasco i Formiguera, que es troava empresonat a Burgos per les tropes franquistes i condemnat a mort. Per l'altra, podem observar la resposta del representant del govern central, que diu que es farà tot el que estigui al seu abast. Malauradament, l'advocat i polític català ja havia estat executat el 9 d'abril. Els dos governs encara ho ignoraven. El general Franco no va voler atendre cap petició de clemència.

Partit Obrer d'Unificació Marxista

COMITÉ EXECUTIU

Barcelona 15 Març de 1938

Camerada, Esglésias
PRESENTE

Estimat camerada:
El Jutge especial nomenat pel Govern per a instruir el procés que es segueix contra els dirigents del P.O.U.M. empresonats des de fa ja vuit mesos, ha donat per acabat el sumari i, segons sembla, hi ha la intenció de celebrar el dia aviat possible el judici davant el Tribunal d'Apel·lacions i Alta Traïció.

Com tothom sab, contra el nostre Partit i els seus dirigents s'han realitzat uns de les campanyes més violentes, nacionals i internacionals, que recorden els annals polítics. Aquests campanya començà alguns mesos abans de la detenció dels nostres companys, i s'intensificà extraordinàriament després de llur detenció, mentre se li instruí el procés; sense proves, ja que no podien existir, s'han formulat contra ells les més inqualificables acusacions: "agents del feixisme", "el servil de Franco, Hitler i Mussolini", "retòndit excepcionals", "grans criminals i traidors", etc. I mentre sisx se'ls podia atcar, a nosaltres ens era prohibit defensar-los d'una manera legal i pública. No sabem fins on haurien arribat les coses sense la unió i la recollida que s'han produït dintre del moviment obrer internacional davant d'aquests procediments que han culminat en la desaparició de Nin i altres militants.

Aquestes calumnyoses imputacions no han pogut restar, com ho afirmaven retòrdient, la prova de la instrucció sumarial. Segons totes les experiències, contra els nostres camarades sols queda en peu una sola accusació: "la seva intervenció en els Fets de Maig de 1937". Avui es de tothom sabut com es van produir aquests fets i els nostres camarades han mantingut i mantindran amb fermeza la veritat dels fets: el moviment de Maig va ésser produït per la reacció expulsiva dels treballadors de Barcelona davant l'ocupació de la Telefònica; uns cop els treballadors es carre el nostre Partit, essencialment obrer, es posà al seu costat, amb la finalitat d'evitar una derrota de tragiques consequències; quan creu que arribat el moment, donà ordre d'abandonar la lluita. No obstant el P.O.U.M. no intervingué ni en l'últim ni en l'arranjamant oficial del conflicte, el qual preveia que no hi hauria represàlia.

Per la vostra personalitat política-social i pel coneixement o discerniment de la veritat històrica, així com per conèixer personalment algunes dels sucedents encartats, podeu fer un testimoni de gran valor. Voleu esperar que no us hi negaran. Corren perill l'honorabilitat i la vida d'una persona, d'un militante obrer de molts històrics i d'un Partit profundament antifeixista i revolucionari. I encara més que no pas això, corren perill la dignitat, la justícia i la independència de la nostra gran causa comuna la qual tanta de sacrificis ens imposa a tots.

En espera de la vostra acceptació, sense altre com

promés que el de sortir per les parroquies de la justícia i de la veritat, us envia cordials salutacions antifeixistes.

P. S. PEL COMITÉ EXECUTIU

Jordi Arquer
Secretari Polític

Podeu adreçar la vostra resposta a nom de Jordi Arquer, c/ Trafalgar, 27. 5^a-2^a. Barcelona.

4 RECONEXIEMENT DE NICOLAU D'OLWER AL SINDICALISTA ÀNGEL PESTANA

Nota de Lluís Nicolau d'Olwer tramsa al Partit Sindicalista poc després de la mort del seu fundador i dirigent Àngel Pestana. L'escript és una reivindicació de la figura de Pestana pel seu caràcter premonitori en el camp del sindicalisme polític.

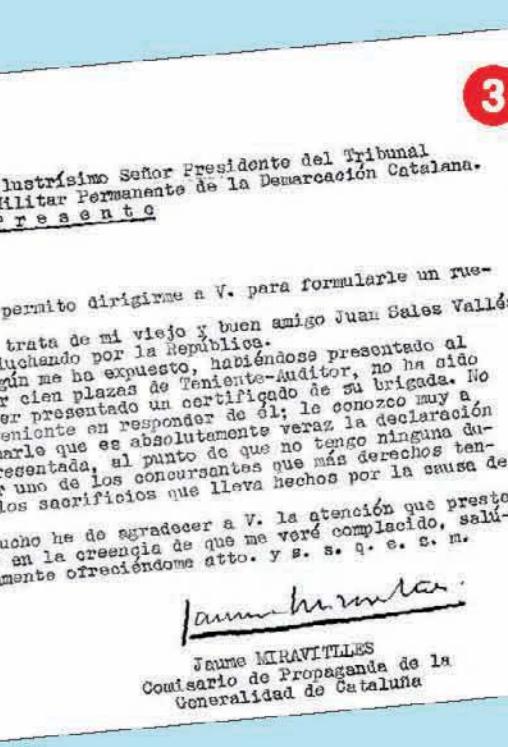
El Partit Sindicalista havia estat fundat l'abril del 1934 amb la intenció d'obrir una via política al si del moviment anarcosindicalista.

Àngel Pestana (1886-1937) havia estat un important dirigent de la CNT, enfrontat amb la branca de la FAI, per la qual cosa fou un dels signants del Manifest dels Trenta. Anteriorment, l'any 1922, en temps del pistolерisme, havia estat víctima d'un atemptat a Manresa, en el qual quedà malferit.

Lluís Nicolau i d'Olwer, historiador, polític i periodista (1888-1961), creà i presidi Acció Catalana. Fou director del Banc d'Espanya en el govern Azana.

5 QUE ELS ESTRANGERS S'ENDUGUIN UNA BONA IMPRESSIÓ

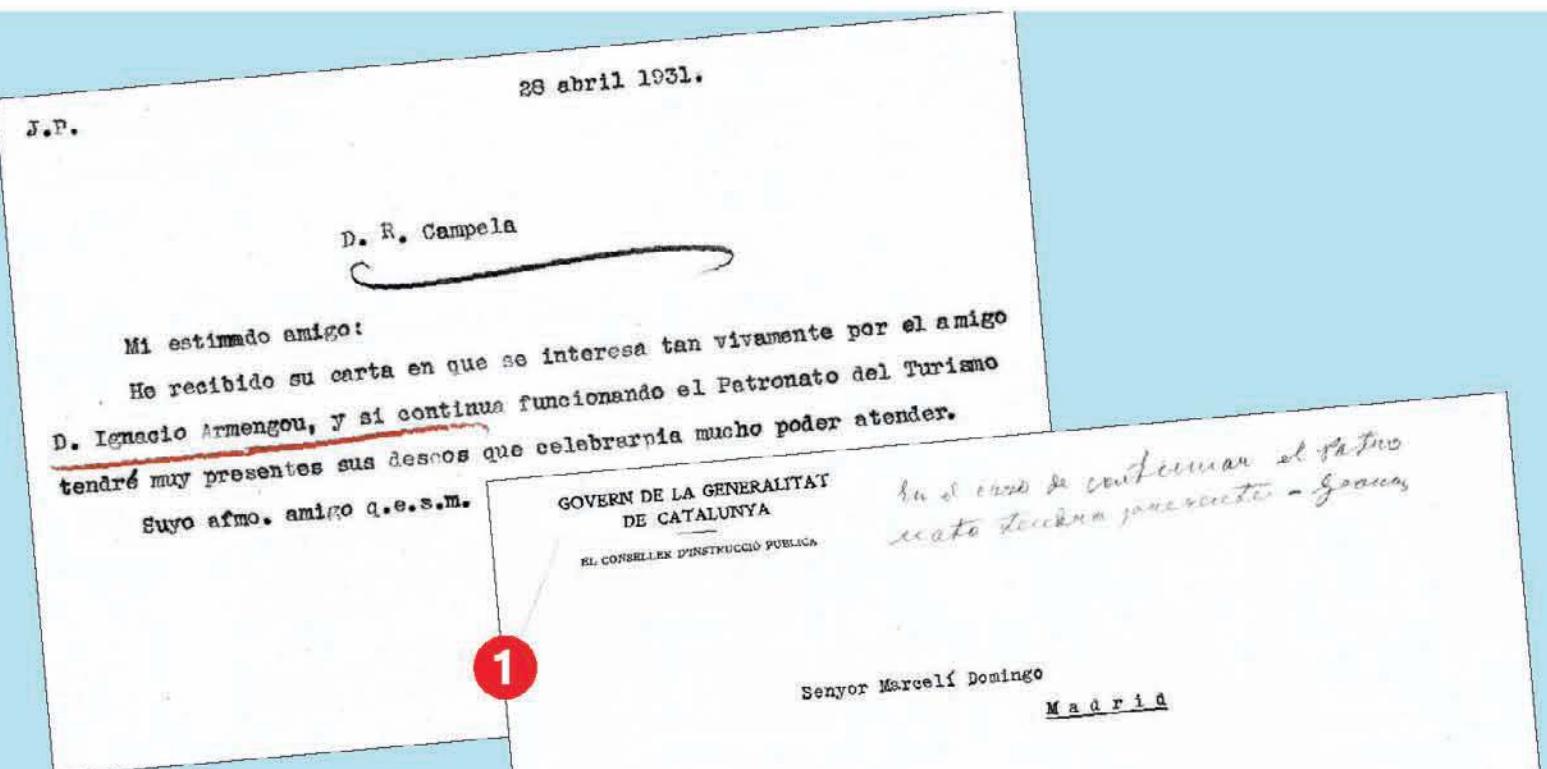
Aquest document, del novembre del 1936, ens mostra una carta "molt confidencial" del comissari de Propaganda de la Generalitat, Jaume Miravilles, que fou adreçada als organismes oficials, partits polítics, sindicats, grups de control, casernes, comitès... Amb motiu d'una estada de vuit dies d'un grup de periodistes francesos, Jaume Miravilles demana a tothom qui sigui entrevistat que intenti transmetre una versió del transcurs de la guerra i, sobretot, de la lluita antifeixista i dels canvis revolucionaris de total normalitat per tal que "aquests estrangers al seu retorn s'enduguin la impressió favorable d'aquesta lluita antifeixista" i la transmetin així als seus lectors. Jaume (Met) Miravilles (1906-1988) era un escriptor, publicista i polític que, després d'un periple per diversos partits (Estat Català, Bloc Obrer i Camperol), ingressà a ERC l'any 1934. La seva tasca al capdavant del Comissariat de Propaganda de la Generalitat fou molt remarcable i ha estat objecte recentment de la publicació d'una investigació històrica.

2 EL JUDICI CONTRA ELS DIRIGENTS DEL POU
El document ens mostra la carta en la qual Josep Arquer, secretari polític del Comitè Executiu del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), demana el testimoni de Germinal Esglésias en el judici contra els dirigents d'aquest partit. Vuit mesos després dels Fets de Maig del 1937, està a punt de celebrar-se el judici contra els dirigents del POUM, empresonats des d'aleshores i acusats falsament de traïció. El seu líder, Andreu Nin, fou segrestat i assassinat, després de patir tortura i tota mena de vexacions, per part d'elements comunistes estalinistes. El partit obrer demana ajut a totes les persones amb influència que puguin declarar a favor dels encusats. Germinal (Josep) Esglésias (1903-1981) era un dirigent anarcosindicalista que milità a la CNT i a la FAI. Entre el 1937 i el 1938, Esglésias fou membre de la Comissió Auxiliar Política de la Confederació Regional i del Comitè Executiu del Moviment Llibertari de Catalunya.

3 JAUME MIRAVILLES RECOMANA JOAN SALES
Una altra carta de Jaume Miravilles, aquesta datada el novembre del 1938, en què recomana al president del Tribunal Militar de la Demarcació Catalana que el seu amic Joan Sales pugui ocupar una plaça de teniente-auditor que li ha estat denegada. Joan Sales i Vallès (1912-1983) fou llicenciat en dret, periodista, escriptor i editor. Acabà la guerra amb el grau de comandant de l'exèrcit republicà. Sexíli a França i després a Mèxic. Tornà a Catalunya el 1948 i 7 anys més tard creà la col·lecció El Club dels Novel·listes. Escriví Incerta Glòria, una gran novel·la de caire èpic i dramàtic.

1 RAFAEL CAMPALANS RECOMANA EL MANRESÀ IGNASI ARMENGOU

Aquests dos documents, de l'abril del 1931, just estrenada la República, mostren, d'una banda, la petició que fa el conseller d'Instrucció Pública de la Generalitat, Rafael Campalans, al ministre del mateix ram, el català Marcel·lí Domingo, recomanant-li per dirigir el Patronat Nacional de Turisme un seu amic, el manresà Ignasi Armengou. De l'altra, tenim la resposta del ministre, on diu que la petició es tindrà molt present si el Patronat Nacional de Turisme continua funcionant. Segurament l'abril del 1931 encara no se sabia ben bé com la República enfocaria el tema del turisme. La veritat és que els acords que es prengueren posteriorment foren molt favorables a Catalunya. Així, el primer de juny del 1932, i malgrat que encara no s'havia aprovat l'Estatut, el Patronat Nacional de Turisme i la Generalitat arribaven a un acord pel qual el primer coneria a la Generalitat la seva representació per a l'organització i desenvolupament del turisme a Catalunya.

Cinc dies després, el Consell Executiu de la Generalitat reorganitzava les competències i serveis traspassats amb el nom d'Oficina de Turisme de Catalunya, i en nomenava director el manresà Ignasi Armengou i Torra. Aquesta oficina va desenvolupar, en només quatre anys una intensa i molt remarcable activitat, que va ser àmpliament reconeguda.

Rafael Campalans (1887-1933) fundà la Unió Socialista de Catalunya. Fou membre de la ponència de l'Estatut de Núria i diputat a les primeres Corts constitutives per la ciutat de Barcelona.

Morí ofegat poc temps després, mentre es banyava a la platja de Torredembarra. Ignasi Armengou i Torra (Manresa, 1895-Buenos Aires, 1954) era advocat i editor. Anima de les revistes manresanes *Cenacle i Ciutat*, conjuntament amb Fidel Rin. Creà Edicions Diana (1925-27), que publicà les primeres obres de Josep Pla. Abans de dirigir l'Oficina de Turisme de la Generalitat, se'n havia anat a Madrid, on ocupà la secretaria de la Cambra Oficial Hotelera. S'exilià a París i a l'Argentina, on es dedicà a l'edició.

2 TARGETA ELECTORAL D'UN SANTPEDORENC

Document que reproduix la targeta d'identitat electoral d'Ignasi Prat Vila, un santpedorenç domiciliat a Lleida, expedida el gener del 1936. El 7 de gener del 1936, el govern Portela publicava el decret de dissolució de les Corts. Les eleccions legislatives s'efectuarien el 16 de febrer. Quedava obert el procés electoral que havia de portar la victòria al Front d'Esquerres. La maquinària electoral es posà en marxa i, a banda de la feina dels partits polítics, hi havia el muntatge de la infraestructura de la pròpia votació. L'expedició d'una targeta electoral per votant n'és una mostra.

3 VENTURA GASSOL INTERVÉ A FAVOR DE JOAQUIM RUYRA

El document, de setembre del 1936, és una còpia d'una ordre del conseller de Cultura de la Generalitat, Ventura Gassol, en què demana la màxima consideració per l'escriptor gironí Joaquim Ruyra (1858-1939). En Joaquim Ruyra fou molt respectat per les generacions noucentistes, però durant la guerra civil fou espoliat dels seus béns. La reivindicació que fa Ventura Gassol ajuda a recuperar la imatge de Ruyra. Aquesta fou una de les darreres accions de Gassol com a conseller, ja que el mes d'octubre s'hagué d'exiliar per sentir-se amenaçat de mort a conseqüència de la seva tasca de protecció cap a les persones perseguides. L'any 1938 es va fer un homenatge pels vuitanta anys de l'escriptor Ruyra, que moriria el maig del 1939.

Proper capítol: Més papers catalans. En el darrer capítol dedicat als papers d'àmbit català, comentarem, entre d'altres, documents d'una escola, del FC Barcelona, dels Minyons de Muntanya i d'un periodista espia de Franco.

Prego per a Joaquim RUYRA, escriptor venerable, un dels noms més prestigiosos de la literatura catalana, tots els consideracions que es mereix, per la seva obra literària i per la seva actuació popular de sempre.

Barcelona, 2 de setembre del 1936.

EL CONSELLER DE CULTURA,